

אגדת הים

עיונים ומחשבות סביב אגדות הגמרא בדף היומי

כריתות ו | לימוד תורה ליד המים

למה ללמוד בים או במעיין?

עם כל הכבוד לחשיבות הלימוד "בלכתך בדרך" – במשרד, בנסיעות או בהמתנה לתור כלשהו – לכאורה יש מקום מיוחד ללימוד, והוא בית הכנסת או בית המדרש. חשוב להיות מסוגלים ללמוד בכל מקום שהוא, אבל המקום הטוב ביותר לקניין התורה הוא בבית ה', עם האווירה המרוממת והקדושה השוכנת בו. מי שהולך בקיץ לים, למשל, ולומד קצת על החוף, מדרגתו מן הסתם פחותה משל מי שיושב על הסטנדר מול ארון הקודש.

מהאגדה שלנו משמע אחרת. רב משרשיא מנפץ בדבריו לבניו כמה דעות קדומות ומחשבות רווחות. למשל, הוא אומר כי עדיף לגור באשפה של מתא מחסיא (בבבל) ולא בארמונות של פומבדיתא; אף שערך הארמון בפומבדיתא נראה גבוה יותר, ובוודאי יש שם יותר איכות חיים, מסתבר (לפי רש"י) שיש שם גם מכת גנבות. היכן שהכסף הגדול נמצא, שם נמצאים גם גדולי הגנבים, ולכן עדיף לשמור מהם מרחק ולגור בשכונות הצנועות. בין האמירות מסוג זה נמצאת גם הדרכה בנוגע ללימוד התורה: אמנם עיקר הלימוד מתרחש בבית המדרש, אך לפני הלימוד ואחריו יש לשנן את הנלמד ולחזור עליו. את זה עדיף לעשות מחוץ לבית המדרש דווקא. למרות המחשבה הרווחת שמקומו האידיאלי של כל לימוד הוא בבית המדרש, אומר רב משרשיא כי עדיף לבוא לבית המדרש מוכנים, ולכן מלאכת "הגרסה" – השינון והחזרה – צריכה להיעשות לפני כן. בית המדרש הוא המקום שבו מקבלים קומה נוספת של תורה מתלמידי החכמים, הוא המקום שבו מתווכחים זה עם זה מה שכבר נלמד, אבל כל זה צריך לבוא על גבי השלב המוקדם של השינון.

אם לא בבית המדרש, היכן טוב לשנן את החומר? ליד מקור מים. כשיושבים ליד מעיין של מים זורמים, המקום נותן את אותותיו בלימוד, שגם הוא יהיה זורם, נמשך, ללא הפסקה. הגמרא מביאה זאת בהקשר של משיחת המלכים, שגם היא הייתה נעשית ליד מעיינות, כדי שהמלכות תזכה להימשך לאורך ימים. בית המדרש כנראה אינו מתאים לבטא את הזרימה וההמשכיות – עם כל גדולתו וקדושתו, סוף כל סוף

הוא בית, סגור ומוגדר, מוגבל על ידי קירות ותקרה. הלימוד צריך להיות מחובר גם ליסוד הפתיחות והחתימה לאינסוף, ואת זה משיגים דווקא במקורות המים הזורמים שבטבע.

אם כן, אולי הימים והמעיינות אינם המקום הטוב ביותר לעיין בסוגיות חדשות, אבל לפי רב משרשיא טוב לחזור בהם על מה שכבר למדנו, ואולי באופן כללי טוב לחבר את הלימוד למקומות כאלה. לשבת מול הזרימה שאין לה סוף, לשמוע את רחש הגלים, ולעורר את תורתנו הפנימית על ידי רוח אלוקים המרחפת על פני המים.

א"ל רב משרשיא לבניה: כי בעיתו למיזל למגמר קמיה רבכון, גרוסו מעיקרא מתני' והדר עולו קמי רבכון; וכי יתביתו קמי רבכון, חזו לפומיה דרבכון, שנאמר: והיו עיניך רואות את מוריך; וכי גריסיתו שמעתא, גרוסו על מיא, דכי היכי דמשכי מיא תמשוך שמעתכון; אקילקי דמתא מחסיא ולא אפדני דפומבדיתא; טב גילדנא סריא למיכל מכותחא דרמי כיפי.